

— Odjeci prošlosti

Krv na redovničkoj odori

U želji da sve blagovremeno pripremi za izlazak iz grada koji je najavljen za sutradan, s. Lidvina Matanović je, 3. studenoga 1992. krenula iz sestarske kuće te otišla u stotinjak metara udaljenu *Neretvu*. No, povratak je bio obilježen krvlju.

Piše: Ivo Tomašević

Dušni dan, 2. studenoga 1992. u mnogim je krajevima bio posebno tužan jer mnogi živi nisu mogli doći na grobove svojih najdražih. Slično je bilo i u Sarajevu gdje je svako okupljanje na otvorenom predstavljalo životnu opasnost.

Nadbiskup Vinko, sasvim iscrpljen svim teškim događanjima i pritisnut velikim teretom odgovornosti morao se toga jutra ubrzo vratiti u krevet jer ga je počela hvatati nesvjestica. Pozvana je sestra Marcijana koja je nešto „iskemijala“ pa se nadbiskup uskoro osovio na noge te, iako blijed i slab, slavio svetu misu u katedrali gdje je i većina vjernika izgledala slično pa se među njima nije osjećala bitna razlika.

I sutradan ujutro nadbiskup Vinko slavio je svetu misu u katedrali uz koncelebraciju svećenika iz Ordinarijata i Bogoslovijske škole. Molilo se posebno za pokojne vrhbosanske nadbiskupe za koje je na kraju mise izmoljeno opijelo na grobu prvog nadbiskupa **Josipa Stadlera**.

Nema izlaska

Po povratku u Ordinarijat nadbiskupa Vinka oraspoločio je i nasmijao župnik s Brijesća **vlč. Đuro Živković** koji je vedra duha i nasmijana lica govorio o stanju u svojoj župi izdvajajući pojedine duhovite zgode u tolikoj ratnoj mucu. Međutim, sve je uskoro rastužila vijest da oružnici obrane grada nisu dopustili ulazak dva prazna autobusa iz pravca Kiseljaka kojima su trebali biti prevezeni profesori, starije časne sestre i određeni broj civila. Nadbiskup je odmah nazvao nadležno ministarstvo da izvidi o čemu je riječ, a potom je pozvao na savjetova-

nje trojicu profesora: **vlč. Peru Sudara**, **vlč. Peru Pranjića** i **vlč. Franju Topića**.

Sestre i Neretva

Na popisu među suputnicima za izlazak iz Sarajeva spomenutim autobusima bila je i članica zajednice sestara Kćeri Božje ljubavi iz sarajevskog naselja Banjski Brijeg u centru grada **s. Lidvina Matanović**, koja je najavljena kao pratnja starije susestre **Luke Marković**. Ujedno je to bila prigoda da posjeti svoje roditelje i braću koje su srpski oružnici prognali iz njezine rodne župe Vidovice u Bosanskoj Posavini. S. Lidvina živjela je u svojoj redovničkoj zajednici u manjoj kući koju su sestre napravile pošto su im komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata oduzele veliko zdanje u kojem se nalazio njihov samostan i škola. Vlasti su tom prigodom sestrama ostavile samo crkvu Kraljice svete krunice i mali komad zemlje na kojem su napravile prizemnu kuću s potkrovljem. Budući da je u toj kući u vrijeme granatiranja bilo vrlo nesigurno, sestre su uspjele dobiti na korištenje nekoliko prostorija u svom oduzetom zdanju, a te četiri sobe nalazile su se iznad dviju sakristija crkve. Poduzeće za izradu ortopedskih pomagala *Neretva* nalazilo se u njihovom oduzetom samostanu, a ta-

Jedna od medicinskih sestara, vidno ljuta na onoga koji je pucao u sestru, počela je govoriti da je zaslužio sve najgore u životu. „Nemojte tako, sestro! Dosta mu je što je ovo zlo napravio. Dao mu Bog milost da se obrati i da ne čini zlo“, rekla je s. Lidvina

dašnji direktor dopustio je sestrama da mogu prolaziti kroz poduzeće do tih prostorija. Tijekom jačeg granatiranja sestre su se sklanjale u te prostorije jer je riječ o zdanju s debelim zidovima građenom u vrijeme austrougarske vladavine. Znajući da bi njihova mala kuća mogla biti pogođena fosfornim granatama te izgorjeti, se-

stre su dio dokumenata čuvale u toj kući, a dio u prostorijama svog starog zdanja koje su bile sigurnije.

Krv ranjene sestre

U želji da sve blagovremeno pripremi za izlazak iz grada koji je najavljen za sutradan, s. Lidvina je u utorak, 3. studenoga 1992. krenula iz sestarske kuće te otišla u stotinjak metara udaljenu *Neretvu* do sigurnijih prostorija pored crkve te uzela putovnicu SFRJ koju je jedino imala u to vrijeme u opkoljenom gradu. Potom je izašla kroz *Neretvu* te krenula natrag. Dok je skretala u ulicu Ivana Cankara u kojoj se nalazila njihova kuća, čula je pucanj iz puške. U ratu to i nije bilo tako neobično. Ipak, malo je pružila korak. Nekoliko sekundi kasnije čuo se i drugi pucanj. Osjetila je bol na desnoj strani tijela ispod ruke. Nije pomislila da bi to mogao biti metak nego je imala osjećaj da ju ne netko pogodio nekim štapom ili nečim sličnim. Međutim, ničega oko nje nije bilo. Vidjela je krv na rukavu svoje svijetloplave haljine iznad lakta desne ruke i shvatila da je pogođena. Međutim, nije osjećala bol u ruci nego samo na tijelu ispod ruke gdje se također pojavila krv. Ugledala je u blizini dobro poznatu djevojku iz susjedstva koja je često dolazila na misu u njihovu crkvu, **Doris Ivezić**. „Doris, molim Te, pomozi mi, ranjena sam!“, povikala je s. Lidvina.

I prije nego je djevojka Doris dotrčala do nje, priskočio je jedan muškarac kojeg prije nije ni primijetila i stisnuo arteriju na njezinoj ruci koja je bila potpuno prekinuta zajedno s kosti u sredini nadlaktice. Djevojka Doris otrčala je po liječnika koji se nalazio pri postrojbi HVO-a smještenog u oduzetoj sestarskoj zgradi. Muškarac je, držeći čvrsto puknutu arteriju, pomogao sestri Lidvini da se vrati u 15-ak metara udaljenu *Neretvu* odakle je malo prije izašla. Počela je osjećati slabost pa više nije mogla ni hodati, ali nije gubila svijest. Muškarac je bio dovoljno snažan da održi arteriju i da je donese do vrata. Priskočili su portiri iz *Neretve* i pomogli je unijeti unutra. Jedan od portira otrčao je u obližnji stožer Armije BiH pa je uskoro stigao jedan njihov vojnik vozeći se u golfu. Dotrčao je i liječnik. „Sestro, ja Vam ne mogu pomoći. Vi morate hitno u bolnicu“, kazao je liječnik te ju pomogao uvesti u auto. Vojnik je sjeo za volan, a s. Lidvina na suvoza-

čevo sjedište, dok je taj muškarac sjeo iza nje, stalno držeći arteriju na ruci. Kad je sjela u auto, s. Lidvina izmolila je u sebi pokajanje i poluglasno uzdahnula: „Bože, pomozil!“ „Bog će sigurno pomoći, sestro. Ne bojte se!“, kazao je muškarac tješeći sestru. Vojnik je očito bio vrlo dobro uvježban za ovakve brze vožnje, a u gradu nije ni bilo prometa pa su vrlo brzo stigli u bolnicu.

Spašavanje

Kad su stigli pred ulaz u Centar urgentne medicine Kliničkog centra Univerziteta Sarajevo i kad je osoblje primijetilo ranjenu sestru, brzo su se strčali da je pomognu unijeti i pripremiti za pregled. „Zovite hitno s. Zvonimiru“, povikala je jedna od medicinskih sestara misleći na milosrdnicu Sv. Vinka Paulskog **s. Zvonimiru Šola**, koja je radila na obližnjoj traumatologiji. Vrlo brzo stigla je i s. Zvonimira, kao i liječnik. Već naviknuto na svakovrsne ranjenike, koji su svakog dana dovoženi u Centar, osoblje je vrlo brzo uradilo sve što je potrebno i sestra se našla u operacijskoj sali. U međuvremenu, vojnik i spomenuti muškarac otišli su odmah natrag u samostan sestrama koje je susjeda **Nikolina** obavijestila što se dogodilo s. Lidvini. **S. Kristijana** i **s. Zvonimira** sjele su u auto s ovim dobrim ljudima i uskoro stigle u bolnicu. U tim ratnim mjesecima samo su rijetki imali prigodu nabaviti gorivo za auto, a taxi služba uopće nije postojala pa je ovo sestrama bila velika usluga u tako teškim trenucima.

Dok su s. Lidvinu vozili u krevetu kroz hodnik prema operacijskoj dvorani, jedan medicinski tehničar, za kojeg je čula da ga oslovljavaju imenom **Ibro**, tješio ju je i govorio o Božjoj blizini i pomoći poput kakvog svećenika. Jedna od medicinskih sestra, vidno ljuta na onoga koji je pucao u sestru, počela je govoriti da je zaslužio sve najgore u životu. „Nemojte tako, sestro! Dosta mu je što je ovo zlo napravio. Dao mu Bog milost da se obrati i da ne čini zlo te da se spasi“, kazala je sestra bez imalo mržnje prema onom tko ju je teško ranio. Kad su je uvezli u operacijsku salu, sestra Lidvina se ugodno iznenadila jer je bila vrlo moderno opremljena i lijepo osvijetljena, kao da nije ratno vrijeme. Uskoro su joj dali anesteziju i izgubila je svijest, a **dr. Grgurinović** i **dr. Lazović**, uz pomoć bolničkog osoblja, prionuli su na posao da povežu prekinutu arteriju i živce, učvrste ruku na mjestu prekinute kosti, očiste i zašiju ranu na tijelu ispod ruke...

Uspjela operacija

S. Lidvina ne zna koliko je operativni zahvat trajao. Zna da je kao kroz san čula liječnika kako je doziva, ali se nije mogla odazvati, iako je to htjela. „Sestra spava kao beba“, čula je liječnikove riječi koje su odavale zadovoljstvo što je sestra počela disati normalno i što su uspjeli napraviti ono što su mogli. Ujutro je nadbiskup Vinko poslao svog tajnika **vlč. Ivu Tomaševića** da posjeti sestru Lidvinu u bolnici.

Sestra je djelovala vrlo smireno bez imalo gorčine prema onima koji su joj nanijeli zlo i bez imalo žaljenja što je ostala u gradu gdje su je centimetri dijelili od smrti. Zahvalila je za pozdrave, molitve i brigu nadbiskupa Vinka, suradnika i sestara u Ordinarijatu i svih koji su molili za njezino zdravlje. Dr. Grgurinović kazao je tajniku Tomaševiću da su uspjeli spasiti ruku s. Lidvine ponajviše zahvaljujući onima koji su je vrlo brzo dovezli u bolnici te nisu dopustili da iskrvari.

Oporavak i operacija u Zagrebu

Uskoro se na vratima sobe gdje je ležala s. Lidvina pojavio i muškarac kojem je svakako htjela zahvaliti za svesrdnu pomoć koja joj je možda i spasila život. „Žena je ispekla krumpir pa sam žurio da ga pojedete prije nego se ohladi“, kazao je uz osmijeh nepoznati muškarac stavljajući na bolnički ormarić umotani tanjur s toplim krumpirom. Bio je vidno radostan što se sestra bolje osjeća. Pošto mu je ona više puta zahvalila, kazao je da je njihov susjed te da je musliman i da mu je jako drago što je mogao pomoći.

Nakon što se s. Lidvina oporavljala dva tjedna u bolnici, ukazala se prigoda da 18. studenoga 1992. izađe iz Sarajeva do Kiseljaka jer je nadbiskup Vinko planirao izlazak autom u pratnji mirovnih snaga, a u autu je bilo i jedno mjesto za nju. Dobra prigoda bila je i činjenica što

je autom treba izići i Služavka Malog Isusa **s. Blaženka Lešić** koja je, prije dolaska na službu u Ordinarijatu, godinama brinula za stare i bolesne osobe pa je mogla biti od pomoći ranjenoj sestri Lidvini na putu do Zagreba. Liječnik i bolničko osoblje previli su je rekavši da bi se trebala još oporavljati u bolnici te da, čim stigne, svakako nastavi previjanje rane i liječenje. Izlazak preko srpskih kontrolnih točaka s nadbiskupom protekao je bez poteškoća pa je dalekim okolnim putovima s. Lidvina stigla do Zagreba. Tu je napokon imala prigodu stupiti u telefonski u kontakt sa svojim najbližima te saznati da su, nakon progona iz rodničkih Vidovica, samo prešli na drugu stranu rijeke Save i tu se privremeno smjestili čekajući prigodu za povratak u rodnu kuću čim to bude moguće.

Sestre Kćeri Božje ljubavi u Zagrebu pomogle su s. Lidvini da sredi potrebne dokumente kako bi mogla nastaviti liječenje u Zagrebu. Sve to je potrajalo nekoliko dana uz razna čekanja. Kada su je potom pregledali na Kliničkom bolničkom centru *Rebro* u Zagrebu, konstatali su da se rana u međuvremenu inficirala pa je nužan ponovni operativni zahvat. Pošto su to uradili, sestra je kazala liječniku da se mora oporaviti tijekom sljedeća četiri mjeseca da bi se mogla ponovno vratiti u Sarajevo. Liječnik je to primio s dobroćudnim osmijehom pomalo se čudeći da se netko želi vratiti u opkoljeni grad iz kojega toliki pokušavaju pobjeći i spasiti živu glavu. Želja sestre Lidvine nije se ostvarila jer je nakon nekoliko mjeseci morala biti podvrgnuta još jednom operativnom zahvatu tijekom kojeg su se liječnici morali poslužiti dijelom kosti iz njezinog kuka. Zahvalila je Bogu što je ponovno sve dobro prošlo.

Povratak u opkoljeni grad

Ipak, želja s. Lidvine da se vrati u svoje opkoljeno, napačeno Sarajevo, ispunila se nakon što je 26. studenoga 1994. papa **Ivan Pavao II.** ubrojio nadbiskupa Vinka u Kardinalski zbor. Oporavljenog zdravlja u prosincu 1994. vratila se u svoj samostan na Banjskom Brijegu u svoju zajednicu u Sarajevu. Srce joj je bilo puno dok je u katedrali Srca Isusova sudjelovala na svečanoj proslavi kardinalstva nadbiskupa Vinka za kojeg je redovito molila da mu Gospodin podari potrebnu snagu i mudrost u teškim vremenima vođenja mjesne Crkve vrhbosanske. Bila je Bogu zahvalna što i ona može u svemu tome dati svoj mali udio.